

# HIỆU QUẢ GIÁM SÁT VIỆC THỰC THI QUYỀN LỰC NHÀ NƯỚC CỦA MẶT TRẬN TỔ QUỐC VÀ CÁC TỔ CHỨC CHÍNH TRỊ - XÃ HỘI Ở VIỆT NAM HIỆN NAY

NGUYỄN TUẤN ANH\*

*Giám sát việc thực thi quyền lực nhà nước là chức năng quan trọng của Mặt trận Tổ quốc và các tổ chức chính trị - xã hội ở Việt Nam nhằm đảm bảo quyền lực nhà nước thuộc về nhân dân, bảo vệ quyền và lợi ích chính đáng của nhân dân, góp phần kiểm soát để ngăn chặn nguy cơ tha hóa quyền lực nhà nước. Qua tư liệu thu thập được (2013 - 2018), bài viết làm rõ hoạt động giám sát của Mặt trận Tổ quốc và các tổ chức chính trị - xã hội đã phát huy tác dụng trên thực tế, góp phần đảm bảo hoạt động thực thi quyền lực nhà nước được tiến hành đúng mục đích và có hiệu quả trong thời gian qua. Tuy nhiên bên cạnh đó, vẫn còn có nhiều hạn chế, yếu kém cần phải khắc phục để nâng cao hiệu quả giám sát của các tổ chức này, đặc biệt trong điều kiện đẩy mạnh xây dựng nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa ở nước ta hiện nay.*

*Từ khóa:* Mặt trận Tổ quốc Việt Nam, các tổ chức chính trị - xã hội, giám sát việc thực thi quyền lực nhà nước

*Nhận bài ngày:* 23/7/2019; *đưa vào biên tập:* 25/7/2019; *phản biện:* 26/7/2019; *duyet đăng:* 10/8/2019

## 1. CHỨC NĂNG GIÁM SÁT VIỆC THỰC THI QUYỀN LỰC NHÀ NƯỚC CỦA MẶT TRẬN TỔ QUỐC VÀ CÁC TỔ CHỨC CHÍNH TRỊ - XÃ HỘI Ở VIỆT NAM HIỆN NAY

Chức năng giám sát việc thực thi quyền lực nhà nước của Mặt trận Tổ quốc Việt Nam và các tổ chức chính trị - xã hội được quy định trong *Hiến pháp* năm 2013, được cụ thể hóa trong *Luật Mặt trận Tổ quốc Việt Nam* và nhiều văn bản pháp luật có liên quan. Điều 25, *Luật Mặt trận Tổ quốc Việt Nam* nêu rõ: giám sát của Mặt

trận Tổ quốc Việt Nam và các tổ chức chính trị - xã hội là việc “theo dõi, xem xét, đánh giá, kiến nghị đối với hoạt động của cơ quan, tổ chức, đại biểu dân cử, cán bộ, công chức, viên chức nhà nước trong việc thực hiện chính sách, pháp luật” (Quốc hội, 2015: 24).

*Chủ thể giám sát* là Mặt trận Tổ quốc Việt Nam và các tổ chức chính trị - xã hội từ trung ương đến cơ sở, bao gồm: Tổng Liên đoàn Lao động Việt Nam, Đoàn Thanh niên Cộng sản Hồ Chí Minh, Hội Nông dân Việt Nam, Hội Liên hiệp Phụ nữ Việt Nam, Hội Cựu chiến binh Việt Nam (Quốc hội, 2015: 24-25).

\* Trường Đại học Quy Nhơn.

*Đối tượng giám sát* của Mặt trận Tổ quốc Việt Nam và các tổ chức chính trị - xã hội là các cơ quan nhà nước, tổ chức, đại biểu nhân dân, cán bộ, công chức, viên chức (Quốc hội, 2015: 25).

*Nội dung giám sát* của Mặt trận Tổ quốc Việt Nam và các tổ chức chính trị - xã hội là việc thực hiện chính sách, pháp luật có liên quan đến quyền và lợi ích hợp pháp, chính đáng của Nhân dân, quyền và trách nhiệm của Mặt trận Tổ quốc Việt Nam (Quốc hội, 2015: 25).

*Hình thức giám sát* của Mặt trận Tổ quốc Việt Nam và các tổ chức chính trị - xã hội là: 1) Nghiên cứu, xem xét văn bản của cơ quan có thẩm quyền liên quan đến quyền và lợi ích hợp pháp, chính đáng của nhân dân; 2) Tổ chức đoàn giám sát; 3) Thông qua hoạt động của Ban Thanh tra nhân dân được thành lập ở cấp xã, Ban Giám sát đầu tư của cộng đồng; 4) Tham gia giám sát với cơ quan, tổ chức có thẩm quyền (Quốc hội, 2015: 26).

*Mục đích* của hoạt động giám sát là nhằm góp phần xây dựng và thực hiện đúng các chính sách và pháp luật của Nhà nước, các chương trình kinh tế, văn hóa, xã hội, quốc phòng, an ninh và đối ngoại; kịp thời phát hiện những sai sót, khuyết điểm, yếu kém và kiến nghị sửa đổi, bổ sung các chính sách cho phù hợp; phát huy quyền làm chủ của nhân dân, góp phần xây dựng Nhà nước trong sạch, vững mạnh (Quốc hội, 2015: 24).

*Hiệu quả giám sát* của Mặt trận Tổ quốc Việt Nam và các tổ chức chính

trị - xã hội là những kết quả thực tế đạt được từ các phát hiện, kiến nghị, đề xuất sau giám sát của Mặt trận Tổ quốc Việt Nam và các tổ chức chính trị - xã hội trong mối quan hệ tương quan với mục tiêu được xác định.

Đo lường hiệu quả giám sát việc thực thi quyền lực nhà nước của Mặt trận Tổ quốc Việt Nam và các tổ chức chính trị - xã hội dựa trên các tiêu chí định tính và định lượng. Tiêu chí định lượng có thể xác định thông qua số lượng những phát hiện, kiến nghị, đề xuất được tiếp thu và các kết quả cụ thể trên thực tế bao gồm những thay đổi chính sách và các chuyển biến về kinh tế, chính trị, văn hóa, xã hội do hoạt động giám sát mang lại. Tiêu chí định tính rất đa dạng, có thể là những chuyển biến tích cực về mặt nhận thức của chủ thể, của đối tượng được giám sát và của người dân; mức độ tăng cường sự tham gia của nhân dân và nâng cao tính công khai, minh bạch, trách nhiệm giải trình trong tổ chức và hoạt động của các cơ quan nhà nước.

## **2. THỰC TRẠNG HIỆU QUẢ GIÁM SÁT VIỆC THỰC THI QUYỀN LỰC NHÀ NƯỚC CỦA MẶT TRẬN TỔ QUỐC VÀ CÁC TỔ CHỨC CHÍNH TRỊ - XÃ HỘI Ở VIỆT NAM**

### **2.1. Hiệu quả giám sát công tác xây dựng chính sách, pháp luật của Nhà nước**

Mặt trận Tổ quốc và các tổ chức chính trị - xã hội ngày càng phát huy tốt vai trò giám sát công tác xây dựng pháp luật. Hoạt động giám sát này được thực hiện thông qua nhiều hình thức

cụ thể, từ việc tham gia góp ý; tham gia các ban soạn thảo, tổ biên tập các dự án xây dựng chính sách, pháp luật đến việc xem xét kiến nghị, sửa đổi, bổ sung các văn bản quy phạm pháp luật.

Trong những năm gần đây, Mặt trận Tổ quốc và các tổ chức chính trị - xã hội đã tạo ra nhiều diễn đàn để các tầng lớp nhân dân, các nhà nghiên cứu, các nhà khoa học, các thành viên, hội viên tham gia góp ý cho dự thảo *Hiến pháp* và các văn bản pháp luật. Trong cuộc vận động góp ý cho *Dự thảo sửa đổi Hiến Pháp năm 1992*, có tổng số 3.181.529 lượt người tham gia ý kiến tại các Hội nghị do Mặt trận Tổ quốc các cấp tổ chức và 2.216.504 lượt người tham gia ý kiến với 5 tổ chức chính trị - xã hội (Nguyễn Quang Minh, 2017: 38). Giai đoạn 2014 - 2019, Ủy ban Trung ương Mặt trận Tổ quốc Việt Nam đã thành lập 7 hội đồng tư vấn, với sự tham gia của nhiều nhà khoa học, nhiều chuyên gia trên các lĩnh vực để hỗ trợ, tư vấn cho Mặt trận Tổ quốc góp ý, phản biện các chính sách, pháp luật của nhà nước; trung bình mỗi năm Mặt trận Tổ quốc góp ý từ 30 đến 50 dự thảo luật (Nguyễn Quang Minh, 2017: 37).

Đại diện của Ủy ban Trung ương Mặt trận Tổ quốc được mời tham gia các Ban soạn thảo và Tổ biên tập các dự án luật, pháp lệnh quan trọng<sup>(1)</sup>. Mặt trận Tổ quốc thể hiện được vai trò, chức năng đại diện cho quyền, lợi ích chính đáng của các tầng lớp nhân dân trong việc góp ý cho các dự án luật,

đồng thời giám sát hoạt động xây dựng pháp luật nhằm góp phần đảm bảo các quy định của pháp luật phù hợp với thực tiễn cuộc sống và lợi ích của nhân dân.

Mặt trận Tổ quốc Việt Nam và các tổ chức chính trị - xã hội ở địa phương cũng tổ chức nhiều hội nghị góp ý xây dựng và kiến nghị sửa đổi nhiều dự thảo văn bản pháp luật quan trọng của nhà nước và của địa phương. Sự tham gia của Mặt trận và các tổ chức thành viên đã góp phần giảm thiểu sai sót, sơ hở, tăng tính thực tế, tính khả thi của các văn bản quy phạm pháp luật.

Từ năm 2015, Mặt trận Tổ quốc triển khai thực hiện giám sát thông qua việc nghiên cứu, xem xét các văn bản pháp luật đã có hiệu lực thi hành liên quan đến quyền và lợi ích hợp pháp, chính đáng của nhân dân. Cho đến nay đã thực hiện giám sát được 2 văn bản pháp luật<sup>(2)</sup>, phát hiện nhiều vấn đề hạn chế, bất cập, đề nghị sửa đổi, bổ sung cho phù hợp. Các kiến nghị đều được Chính phủ tiếp thu và chỉ đạo các bộ, ngành liên quan nghiên cứu và có văn bản trả lời (Ủy ban Trung ương Mặt trận Tổ quốc Việt Nam, 2018: 10).

Tuy nhiên, việc giám sát hoạt động xây dựng pháp luật của Mặt trận Tổ quốc Việt Nam và các tổ chức chính trị - xã hội vẫn còn nhiều hạn chế. Các tổ chức này chưa thực sự chủ động xây dựng kế hoạch và triển khai thực hiện các hoạt động tham gia xây dựng pháp luật, phần lớn các hoạt động chỉ được tổ chức khi các cơ quan nhà

nước có văn bản đề nghị góp ý. Nhiều nội dung góp ý chỉ dừng lại ở việc sửa câu chữ, lỗi trình bày, chưa quan tâm đề cập sâu đến nội dung, đặc biệt là các vấn đề có liên quan đến lợi ích của các tầng lớp nhân dân (Ủy ban Trung ương Mặt trận Tổ quốc Việt Nam, 2018: 16-17)

## **2.2. Hiệu quả giám sát việc tổ chức thi hành pháp luật của các cơ quan nhà nước**

*Thứ nhất, tổ chức các đoàn giám sát về thực hiện chính sách, pháp luật liên quan đến quyền và lợi ích của người dân*

Trong 5 năm (2013 - 2018), Mặt trận Tổ quốc các cấp ở địa phương phối hợp với các tổ chức chính trị - xã hội tổ chức được 657.019 cuộc giám sát ở 63 tỉnh thành. Cấp tỉnh chủ trì và tham gia giám sát liên ngành được 4.093 cuộc; cấp huyện, chủ trì giám sát được 22.679 cuộc; cấp xã, chủ trì giám sát được 466.012 cuộc (Ủy ban Trung ương Mặt trận Tổ quốc Việt Nam, 2018: 8-9). Nội dung giám sát chủ yếu tập trung vào việc thực hiện các chính sách, pháp luật liên quan đến quyền và lợi ích của người dân. Kết quả giám sát đã phát hiện nhiều sai phạm và có kiến nghị với cơ quan chức năng xem xét, giải quyết nhằm bảo vệ quyền lợi của nhân dân ở nhiều lĩnh vực: đền bù, giải phóng mặt bằng, tái định cư; công tác tiếp dân, giải quyết khiếu nại, tố cáo; vệ sinh an toàn thực phẩm; khám chữa bệnh, bảo hiểm; công tác xóa đói giảm nghèo; chính sách ưu đãi đối với

người có công với cách mạng... (Ủy ban Trung ương Mặt trận Tổ quốc Việt Nam, 2018: 9).

Ngoài việc tham gia phối hợp với Mặt trận Tổ quốc để thực hiện các cuộc giám sát, các tổ chức chính trị - xã hội các cấp cũng thường xuyên chủ động tổ chức các hoạt động giám sát liên quan đến quyền lợi và trách nhiệm của mình<sup>(3)</sup>. Qua đó, góp phần bảo vệ quyền và lợi ích hợp pháp của các thành viên, hội viên.

*Thứ hai, giám sát việc thi hành pháp luật về khiếu nại, tố cáo của cơ quan nhà nước có thẩm quyền được Mặt trận Tổ quốc và tổ chức chính trị - xã hội quan tâm thực hiện và phát huy hiệu quả thực tế.* Trong 5 năm (2014 - 2018), tổ chức được 10 cuộc giám sát ở trung ương và 187 cuộc giám sát ở địa phương (Ủy ban Trung ương Mặt trận Tổ quốc Việt Nam, 2018: 5). Sau mỗi đợt giám sát đều có báo cáo tổng hợp và văn bản đề xuất, kiến nghị gửi các cơ quan có thẩm quyền để xem xét, giải quyết. Ngoài ra, Ủy ban Mặt trận Tổ quốc và các tổ chức chính trị - xã hội các cấp cũng tham gia với các cơ quan, tổ chức, cá nhân có thẩm quyền góp phần giải quyết nhiều vụ việc khiếu nại, tố cáo phức tạp, kéo dài ở các địa phương trên cả nước (Nguyễn Quang Minh, 2017: 52).

*Thứ ba, giám sát việc thực hiện chính sách, pháp luật về phòng, chống tham nhũng*

- Mặt trận Tổ quốc cử đại diện tham gia giám sát, thanh tra, kiểm tra việc thực hiện pháp luật về công khai,

minh bạch trong hoạt động của các cơ quan, tổ chức, đơn vị; giám sát việc kê khai tài sản, thu nhập của cán bộ, công chức, đảng viên, những người có chức vụ, quyền hạn trong các cơ quan nhà nước. Thu thập thông tin, tiếp nhận các ý kiến, phản ánh từ người dân và kiến nghị với các cơ quan nhà nước có thẩm quyền xem xét, xử lý hành vi vi phạm pháp luật.

- Thực hiện Pháp lệnh về thực hiện dân chủ ở xã, phường, thị trấn, định kỳ hai năm một lần, Ủy ban Mặt trận Tổ quốc cấp xã tổ chức lấy phiếu tín nhiệm cho Chủ tịch, Phó Chủ tịch Hội đồng nhân dân; Chủ tịch, Phó Chủ tịch Ủy ban Nhân dân cấp xã. Những trường hợp có phiếu tín nhiệm dưới 50%, Ủy ban Mặt trận Tổ quốc đều có văn bản đề xuất, kiến nghị với cấp ủy Đảng, Hội đồng Nhân dân xem xét, xử lý theo quy định. Thông qua việc lấy phiếu tín nhiệm, vai trò giám sát của Ủy ban Mặt trận Tổ quốc được nâng cao, góp phần kiểm soát hoạt động của cán bộ, công chức nhằm xây dựng chính quyền cơ sở trong sạch, vững mạnh, phát huy quyền làm chủ của nhân dân.

- Hoạt động tiếp xúc cử tri, phản ánh ý kiến, kiến nghị của cử tri và nhân dân tại các kỳ họp của Quốc hội đạt được nhiều kết quả quan trọng, nhiều vấn đề nóng thu hút sự quan tâm của dư luận đã được các cơ quan của Quốc hội kịp thời tổ chức khảo sát thực tế, tổ chức các phiên giải trình tại các Ủy ban để làm căn cứ kiến nghị với các cơ quan có thẩm quyền. Trên cơ sở

các kiến nghị, phản ánh của cử tri, trong 9 tháng đầu năm 2018, Thanh tra Chính phủ, các bộ, ngành đã tổ chức 5.500 cuộc thanh tra hành chính, trên 180.000 cuộc thanh tra, kiểm tra chuyên ngành, chuyển cơ quan điều tra xem xét 65 vụ, 75 đối tượng. Trong đó có nhiều vụ việc sai phạm, tham nhũng đặc biệt nghiêm trọng được phát hiện và xử lý kịp thời (Ủy ban Thường vụ Quốc hội, 2017: 6).

*Thứ tư, giám sát việc thực hiện chính sách, pháp luật ở cơ sở thông qua hoạt động của Ban Thanh tra nhân dân giám sát chính quyền cơ sở và Ban Giám sát đầu tư của cộng đồng giám sát đầu tư công*

Ban Thanh tra nhân dân là tổ chức của quần chúng nhân dân ở cơ sở do Ủy ban Mặt trận Tổ quốc cấp xã tổ chức, chỉ đạo hoạt động. Ban Thanh tra nhân dân là chủ thể thực hiện quyền giám sát đồng thời là phương tiện để nhân dân tham gia giám sát hoạt động của các cơ quan, công chức nhà nước. Hệ thống Ban Thanh tra nhân dân được chú trọng phát triển, đến năm 2018, cả nước có 10.956 Ban Thanh tra nhân dân cấp phường, xã, với tổng số ủy viên là 94.184 người (Ủy ban Trung ương Mặt trận Tổ quốc Việt Nam, 2018: 10). Hoạt động giám sát của Ban Thanh tra nhân dân tập trung vào các nội dung chủ yếu: giám sát việc thực hiện chính sách, pháp luật ở cơ sở; giám sát việc giải quyết khiếu nại, tố cáo của Ủy ban Nhân dân xã, phường, thị trấn; giám sát việc thực hiện Quy chế

dân chủ ở cơ sở. Trong 5 năm (2014 - 2018), tổng số cuộc giám sát do Ban Thanh tra nhân dân phường, xã tiến hành là 189.461 cuộc, giá trị tiền thu hồi cho Nhà nước là 6.100.125.000 đồng (Ủy ban Trung ương Mặt trận Tổ quốc Việt Nam, 2018: 10).

Từ năm 2006, thực hiện Quy chế giám sát đầu tư cộng đồng của Thủ tướng Chính phủ, Ủy ban Trung ương Mặt trận Tổ quốc Việt Nam chủ trương thành lập thêm các Ban Giám sát đầu tư cộng đồng để tăng cường hoạt động giám sát của nhân dân. Đến năm 2018, hầu hết các địa phương đều thành lập Ban Giám sát đầu tư cộng đồng, với tổng số 12.946 ban, tổng số ủy viên là 92.285 người. Từ năm 2014 đến năm 2018, Ban Giám sát đầu tư cộng đồng đã tiến hành 173.929 cuộc giám sát, tổng giá trị tiền thu hồi là 11.883.943.000 đồng (Ủy ban Trung ương Mặt trận Tổ quốc Việt Nam, 2018: 10).

Thông qua hoạt động của mình, Ban Thanh tra Nhân dân và Ban Giám sát đầu tư cộng đồng đã phát huy được vai trò trong việc kiểm soát chính quyền cơ sở; là công cụ, phương tiện để nhân dân tham gia quản lý nhà nước và xã hội, thực hiện quyền “dân kiểm tra” trong Quy chế dân chủ cơ sở. Qua việc thanh tra, giám sát đã phát hiện nhiều sai phạm trong quá trình hoạt động của chính quyền cơ sở, đề xuất, kiến nghị xử lý, góp phần bảo vệ quyền lợi của nhân dân, giúp chính quyền địa phương khắc phục những thiếu sót, hạn chế, nâng cao

hiệu quả hoạt động để phục vụ nhân dân.

Mặc dù hoạt động giám sát của Mặt trận Tổ quốc và các tổ chức chính trị - xã hội đối với việc tổ chức thi hành pháp luật dần đi vào nề nếp, phát huy tác dụng nhất định trong kiểm soát quyền lực nhà nước, nhưng thực tế hiệu lực, hiệu quả giám sát việc thực thi quyền lực nhà nước chưa cao. Mặt trận và các tổ chức chính trị - xã hội chưa có nhiều nỗ lực trong việc đa dạng hóa các hình thức giám sát; chưa triển khai giám sát toàn diện các đối tượng theo quy định của pháp luật. Hiệu lực pháp lý, hiệu quả của hoạt động giám sát chưa cao, số phát hiện, kiến nghị đề xuất chưa nhiều, số tiền thu hồi cho Nhà nước còn thấp. Nhiều đề xuất, kiến nghị không được các cơ quan chức năng xem xét, giải quyết hoặc cố tình trì hoãn (Nguyễn Quang Minh, 2017: 72).

### **2.3. Hiệu quả giám sát đối với hoạt động của các cơ quan tư pháp**

Đại diện của Mặt trận Tổ quốc Việt Nam các cấp tham gia Hội đồng tuyển chọn thẩm phán Tòa án Nhân dân, kiểm sát viên cho Viện Kiểm sát Nhân dân. Nhiệm vụ của Mặt trận Tổ quốc là nghiên cứu hồ sơ, đánh giá, thẩm định và cho ý kiến đối với hồ sơ của người được đề nghị, làm cơ sở cho Hội đồng ra quyết định bổ nhiệm. Năm 2015, Ủy ban Trung ương Mặt trận Tổ quốc đã tham gia xét, đề nghị bổ nhiệm, bổ nhiệm lại 5 kiểm sát viên Viện Kiểm sát Nhân dân tối cao; Ban Thường trực Ủy ban Mặt trận Tổ quốc

cấp tỉnh đã tham gia xét và đề nghị bổ nhiệm, bổ nhiệm lại đối với 371 kiểm sát viên trung cấp, sơ cấp (Nguyễn Quang Minh, 2017: 48).

Đại diện Ban Thường trực Mặt trận Tổ quốc Việt Nam các cấp là thành viên Hội đồng thi tuyển kiểm sát viên cao cấp, trung cấp, sơ cấp, với nhiệm vụ là cho ý kiến vào danh sách đề nghị thi tuyển kiểm sát viên và danh sách đề nghị được bổ nhiệm kiểm sát viên cao cấp. Đồng thời, thực hiện vai trò giám sát công tác thi tuyển nhằm đảm bảo quá trình này diễn ra khách quan, đúng quy định của pháp luật. Năm 2015, cho ý kiến phê duyệt danh sách đề nghị bổ nhiệm đối với 603 kiểm sát viên, năm 2016, cho ý kiến đề nghị thi tuyển đối với 1.828 người kiểm sát viên (Nguyễn Quang Minh, 2017: 48).

Mặt trận Tổ quốc Việt Nam các cấp phối hợp với các tổ chức thành viên tổ chức hiệp thương, lựa chọn, giới thiệu người để Hội đồng Nhân dân cùng cấp bầu làm Hội thẩm Nhân dân. Những năm qua, vai trò này được Mặt trận Tổ quốc thực hiện khá tốt, góp phần đảm bảo hoạt động bầu chọn Hội thẩm Nhân dân diễn ra khách quan, đúng quy định của pháp luật, lựa chọn được những nhân sự xứng đáng tham gia vào hoạt động của lĩnh vực/ngành tư pháp để bảo vệ quyền và lợi ích hợp pháp của nhân dân.

Ngoài ra, Ủy ban Mặt trận Tổ quốc tham gia các hội đồng tư vấn đặc xá, giám sát việc thi hành quyết định đặc xá và các văn bản pháp luật có liên

quan. Trong quá trình tham gia đã phát hiện nhiều trường hợp được đề nghị đặc xá chưa đủ điều kiện, tiêu chuẩn, kịp thời kiến nghị giải quyết theo quy định của pháp luật, đảm bảo ý nghĩa chính trị, xã hội của công tác này. Từ năm 2009 đến năm 2017, Mặt trận đã góp phần xem xét, giải quyết cho 87.000 người được hưởng chế độ đặc xá.

Sự tham gia của Mặt trận Tổ quốc Việt Nam vào việc tuyển dụng nhân sự cho ngành tư pháp đã góp phần tăng cường sự giám sát từ phía xã hội để đảm bảo các hoạt động này được thực hiện đúng quy định của pháp luật, công khai, minh bạch. Tuy nhiên, hiệu quả và hiệu lực pháp lý giám sát quyền lực nhà nước trong lĩnh vực này cũng còn nhiều hạn chế. Trước hết, chủ thể tham gia tuyển chọn nhân sự cho ngành tư pháp và qua đó kiểm tra, giám sát các hoạt động này chỉ mới giới hạn ở Mặt trận Tổ quốc các cấp, trong khi các tổ chức chính trị - xã hội với số lượng thành viên đông đảo, hoạt động ở nhiều lĩnh vực của đời sống xã hội thì chưa được tạo điều kiện tham gia để thể hiện thế mạnh của mình. Hơn nữa, sự tham gia của Mặt trận Tổ quốc vào việc tuyển chọn, thi tuyển nhân sự cho cơ quan hành pháp cũng chỉ mới dừng lại ở việc nghiên cứu hồ sơ, đánh giá, thẩm định, cho ý kiến chứ chưa được tham gia bỏ phiếu quyết định, chưa có cơ chế cụ thể buộc các cơ quan có thẩm quyền phải có trách nhiệm coi trọng, tiếp thu nghiêm túc các ý kiến

của Mặt trận Tổ quốc (Nguyễn Quang Minh, 2017: 72).

#### **2.4. Nguyên nhân của những hạn chế trong giám sát việc thực thi quyền lực nhà nước của Mặt trận Tổ quốc và các tổ chức chính trị - xã hội**

Những hạn chế trong hoạt động giám sát việc thực thi quyền lực nhà nước của Mặt trận Tổ quốc Việt Nam và các tổ chức chính trị - xã hội bắt nguồn từ nhiều nguyên nhân khách quan và chủ quan.

*Thứ nhất*, nhận thức về vai trò của của Mặt trận Tổ quốc Việt Nam và các tổ chức chính trị - xã hội trong giám sát việc thực thi quyền lực nhà nước còn hạn chế, chưa đầy đủ và chưa khách quan, độc lập trong hoạt động giám sát việc thực thi quyền lực nhà nước, cho rằng sự giám sát này chỉ có tác dụng hỗ trợ, bổ sung cho hoạt động kiểm soát của các cơ quan quyền lực nhà nước. Từ hạn chế về mặt nhận thức dẫn đến chậm trễ chế hóa các phương thức để tổ chức thực hiện, quá trình triển khai nhiều khi mang tính hình thức, các đề xuất, kiến nghị sau giám sát không được coi trọng để tiếp thu thực hiện.

*Thứ hai*, chất lượng tổ chức và hoạt động của Mặt trận Tổ quốc Việt Nam và các tổ chức chính trị - xã hội chưa đáp ứng được yêu cầu của hoạt động giám sát việc thực thi quyền lực nhà nước. Chất lượng đội ngũ cán bộ của các tổ chức này còn nhiều hạn chế, nhất là đội ngũ cán bộ chủ chốt và đội ngũ cán bộ cấp cơ sở. Nhiều cán bộ

chưa ngang tầm với nhiệm vụ được giao, năng lực phát hiện, phân tích vấn đề, đánh giá và kết luận trong quá trình giám sát quyền lực nhà nước còn nhiều hạn chế.

*Thứ ba*, cơ chế pháp lý cho hoạt động giám sát việc thực thi quyền lực nhà nước của Mặt trận Tổ quốc và các tổ chức chính trị - xã hội hiện vẫn chưa được quy định rõ ràng, cụ thể và phân tán trong nhiều văn bản pháp luật nên các tổ chức này gặp nhiều khó khăn trong việc triển khai các chương trình, kế hoạch giám sát. Hiện chưa có quy định bắt buộc và biện pháp chế tài về trách nhiệm phản hồi, giải trình của các cơ quan nhà nước sau khi tiếp nhận những đề xuất, kiến nghị từ hoạt động giám sát của Mặt trận Tổ quốc và các tổ chức chính trị - xã hội. Điều này khiến cho hoạt động giám sát việc thực thi quyền lực nhà nước của các tổ chức này nhiều khi mang tính một chiều, không xác định rõ được mức độ tiếp thu của các cơ quan chức năng và hiệu lực pháp lý, hiệu quả của hoạt động giám sát.

### **3. MỘT SỐ GIẢI PHÁP NÂNG CAO HIỆU QUẢ GIÁM SÁT VIỆC THỰC THI QUYỀN LỰC NHÀ NƯỚC CỦA MẶT TRẬN TỔ QUỐC VÀ CÁC TỔ CHỨC CHÍNH TRỊ - XÃ HỘI Ở VIỆT NAM HIỆN NAY**

*Một là*, cần thay đổi quan điểm cho rằng hoạt động giám sát của các tổ chức chính trị - xã hội chỉ có tác dụng hỗ trợ, bổ sung cho hoạt động kiểm soát của các cơ quan quyền lực nhà nước. Nhận thức này khiến cho hoạt động



giám sát quyền lực nhà nước của các tổ chức chính trị - xã hội thường yếu thế, có thể bị xem nhẹ hoặc chậm đáp ứng, phản hồi. Cần thấy rằng, giám sát của các tổ chức chính trị - xã hội là giám sát của nhân dân, của xã hội, là yêu cầu khách quan không thể thay thế, tồn tại độc lập, song hành với các thể chế kiểm soát quyền lực của Đảng và Nhà nước. Trong điều kiện một đảng lãnh đạo thống nhất, giám sát quyền lực của các tổ chức chính trị - xã hội càng có vai trò, vị trí quan trọng tránh xu hướng chuyên quyền, độc đoán. Thực tế cho thấy nhiều vụ án tham nhũng lớn, nhiều sai phạm nghiêm trọng của nhà nước được phát hiện từ hệ thống giám sát của nhân dân và xã hội mà giám sát của các tổ chức chính trị - xã hội là một bộ phận hợp thành. Do đó, cần chú trọng tạo dựng cơ sở pháp lý, nhân lực, vật lực để các tổ chức này thực hiện tốt vai trò của mình trong giám sát việc thực thi quyền lực nhà nước, góp phần xây dựng nhà nước thực sự của nhân dân, do nhân dân và vì nhân dân.

*Hai là*, xây dựng cơ chế đảm bảo cho Mặt trận Tổ quốc và các tổ chức chính trị - xã hội theo hướng tăng cường tính độc lập, tự chủ. Xác định đúng vai trò, vị trí của Mặt trận Tổ quốc và các tổ chức chính trị - xã hội và mối quan hệ giữa các tổ chức này với Đảng và Nhà nước sẽ “góp phần xác định rõ ranh giới quyền lực nhà nước, hạn chế phạm vi quyền lực nhà nước” (Trịnh Thị Xuyên, 2008: 219). Đồng

thời, tạo điều kiện để các tổ chức này độc lập, tự chủ hoạt động nhằm bảo vệ quyền lợi cho nhân dân, phát huy dân chủ; bổ sung, thay thế cho Nhà nước ở những lĩnh vực không giải quyết được; kiểm chế, đối trọng, hạn chế lạm quyền, tham nhũng để đảm bảo Nhà nước phát triển vững mạnh theo hướng “pháp quyền, dân chủ và nhân văn”.

*Ba là*, tăng cường sự lãnh đạo của Đảng đối với công tác giám sát việc thực thi quyền lực nhà nước của Mặt trận Tổ quốc và các tổ chức chính trị - xã hội. Đảng cần quan tâm xây dựng các điều kiện cần thiết để các tổ chức này thực hiện hoạt động giám sát thực thi quyền lực nhà nước như: chỉ đạo Nhà nước hoàn thiện cơ sở pháp lý cho hoạt động giám sát quyền lực; chú trọng đổi mới công tác tổ chức, cán bộ nhằm nâng cao năng lực hoạt động của Mặt trận Tổ quốc và các tổ chức chính trị - xã hội; phát huy vai trò tiên phong, gương mẫu của cán bộ, đảng viên tham gia hoạt động giám sát của Mặt trận và các tổ chức chính trị - xã hội; tăng cường kiểm tra, giám sát từ phía Đảng nhằm nâng cao hiệu quả hoạt động giám sát của Mặt trận và các tổ chức chính trị - xã hội.

*Bốn là*, hoàn thiện cơ chế pháp lý giám sát của Mặt trận Tổ quốc và các tổ chức chính trị - xã hội đối với việc thực thi quyền lực nhà nước. Đẩy mạnh việc xây dựng các luật độc lập về hoạt động giám sát và phản biện xã hội, khắc phục tình trạng các quy định phân tán trong nhiều văn bản

pháp luật như hiện nay. Các quy định của pháp luật cần xác định rõ phạm vi, nội dung, phương thức, trình tự tiến hành, quy trình, hiệu lực pháp lý của hoạt động giám sát một cách rõ ràng, cụ thể để tạo điều kiện cho các tổ chức này thực hiện vai trò của mình.

Xác định rõ phạm vi, chức năng, thẩm quyền, trình tự, thủ tục và hiệu lực pháp lý hoạt động giám sát của Mặt trận Tổ quốc Việt Nam và các tổ chức thành viên nhằm hạn chế sự chông chéo trong việc triển khai hoạt động và nâng cao hiệu lực, hiệu quả. Xây dựng cơ chế tiếp thu, giải trình của các cơ quan được giám sát đối với các đề xuất, kiến nghị sau giám sát của Mặt trận Tổ quốc và các tổ chức chính trị - xã hội. Trong đó, cần quy định rõ trách nhiệm, thời hạn gửi văn bản đề nghị giám sát và văn bản giải trình, tiếp thu hoặc phản hồi của các cơ quan nhà nước. Có chế tài xử lý đủ mạnh các cơ quan chậm hoặc không phản hồi, giải trình đối với các đề xuất, kiến nghị sau giám sát của Mặt trận Tổ quốc Việt Nam và các tổ chức chính trị - xã hội.

Bổ sung, hoàn thiện các quy định của pháp luật có tác dụng hỗ trợ cho hoạt động giám sát việc thực thi quyền lực nhà nước của Mặt trận và các tổ chức chính trị - xã hội về quyền tiếp cận thông tin; trên cơ sở pháp luật về tự do tư tưởng, tự do ngôn luận, tự do báo chí... để nhân dân nắm bắt chính xác thông tin và thông qua các tổ chức chính trị - xã hội bày tỏ quan

điểm, thể hiện chính kiến, giám sát, phản biện xã hội, góp phần nâng cao trách nhiệm của chính quyền.

*Năm là*, đổi mới tổ chức và hoạt động của Mặt trận Tổ quốc và các tổ chức chính trị - xã hội đáp ứng yêu cầu hoạt động giám sát. Kiện toàn, sắp xếp lại các tổ chức chính trị - xã hội theo hướng tinh gọn bộ máy tổ chức, nâng cao chất lượng và hiệu quả hoạt động. Đổi mới hoạt động theo hướng thực hiện đúng chức năng, vai trò của các tổ chức chính trị - xã hội. Các tổ chức này cần quán triệt chức năng, nhiệm vụ cơ bản của mình trong quá trình hoạt động là vừa bảo vệ lợi ích chính đáng của các thành viên; vừa tổ chức, vận động nhân dân tham gia xây dựng nhà nước, giám sát quyền lực của nhà nước nhằm đảm bảo dân chủ. Đẩy mạnh việc đào tạo, bồi dưỡng nâng cao chất lượng đội ngũ cán bộ chủ chốt các cấp, đặc biệt là cấp cơ sở. Thường xuyên tổ chức các hoạt động tập huấn, xây dựng các chuyên đề bồi dưỡng chuyên môn, nghiệp vụ giám sát cho đội ngũ cán bộ Mặt trận và các tổ chức chính trị - xã hội ở các cấp. Từng bước hình thành đội ngũ cán bộ có phẩm chất, đạo đức, năng lực hoạt động thực tiễn, nhạy bén, chuyên nghiệp.

*Sáu là*, cần xây dựng cơ chế phối hợp, thống nhất hành động giữa Mặt trận Tổ quốc và các tổ chức chính trị - xã hội để chủ động xây dựng kế hoạch, tổ chức các hoạt động giám sát. Đa dạng hóa hình thức tập hợp lực lượng, xây dựng cơ chế phát huy vai trò của

các tổ chức thành viên trong liên minh chính trị do Mặt trận Tổ quốc đứng đầu tham gia hoạt động giám sát quyền lực nhà nước. Chú trọng việc thu hút ngày càng nhiều các chuyên gia trên các lĩnh vực chuyên môn khác nhau tham gia vào hoạt động giám sát việc thực thi quyền lực nhà nước nhằm nâng cao tính khoa học, hiệu

quả của các nhận xét, kiến nghị, đề xuất. Xây dựng, hoàn thiện cơ chế huy động sự tham gia rộng rãi của các tầng lớp nhân dân, kết hợp với sức mạnh của báo chí và dư luận xã hội để nâng cao hiệu lực, hiệu quả hoạt động giám sát việc thực thi quyền lực nhà nước của Mặt trận Tổ quốc và các tổ chức chính trị - xã hội. □

### CHÚ THÍCH

<sup>(1)</sup> Luật Quốc tịch, Luật Bầu cử đại biểu Quốc hội và đại biểu Hội đồng Nhân dân, Bộ luật Hình sự, Bộ luật Dân sự, Bộ luật Tố tụng hình sự, Bộ luật Tố tụng dân sự, Luật Tổ chức Tòa án, Luật Hôn nhân và gia đình.

<sup>(2)</sup> Văn bản pháp luật liên quan đến việc ưu đãi thuế đối với doanh nghiệp khoa học và công nghệ; Nghị định số 84/2015/NĐ-CP ngày 30/9/2015 của Chính phủ về giám sát và đánh giá đầu tư liên quan đến Ban giám sát đầu tư của cộng đồng

<sup>(3)</sup> Tổng Liên đoàn Lao động Việt Nam tổ chức các hoạt động giám sát việc chấp hành pháp luật về an toàn thực phẩm, việc thực hiện pháp luật về bảo hiểm xã hội trong các doanh nghiệp. Hội Liên hiệp Phụ nữ Việt Nam tổ chức giám sát việc thực hiện các quy định riêng đối với lao động nữ trong Bộ luật Lao động; việc thực hiện chính sách, pháp luật về phòng chống bạo lực gia đình; về an toàn thực phẩm; về giải quyết các vụ việc liên quan đến xâm hại trẻ em của các cơ quan tố tụng. Hội Nông dân Việt Nam tổ chức giám sát việc thực hiện pháp luật về sản xuất, kinh doanh vật tư nông nghiệp; Hội Cựu chiến binh Việt Nam tổ chức giám sát việc thực hiện chế độ, chính sách đối với quân nhân. Đoàn Thanh niên Cộng sản Hồ Chí Minh tổ chức giám sát việc thực hiện chính sách, pháp luật đối với thanh niên (Ủy ban Trung ương Mặt trận Tổ quốc Việt Nam, 2018: 7-10).

### TÀI LIỆU TRÍCH DẪN

1. Nguyễn Quang Minh (chủ nhiệm). 2017. *Báo cáo tổng hợp đề tài khoa học cấp Bộ: Thực trạng và giải pháp nâng cao hiệu quả công tác giám sát xã hội của Mặt trận Tổ quốc Việt Nam*. Hà Nội.
2. Quốc hội nước Cộng hòa Xã hội Chủ nghĩa Việt Nam. 2015. *Luật Mặt trận Tổ quốc Việt Nam*. Hà Nội: Nxb. Chính trị Quốc gia.
3. Trịnh Thị Xuyên. 2008. *Kiểm soát quyền lực nhà nước - một số vấn đề lý luận và thực tiễn ở Việt Nam hiện nay*. Hà Nội: Nxb. Chính trị Quốc gia.
4. Ủy ban Thường vụ Quốc hội. 2017. *Báo cáo kết quả giám sát việc giải quyết, trả lời kiến nghị của cử tri gửi đến kỳ họp thứ 5, Quốc hội khóa XIV*.
5. Ủy ban Trung ương Mặt trận Tổ quốc Việt Nam, Ban Thường trực. 2018. *Báo cáo sơ kết 5 năm thực hiện Quyết định số 217-QĐ/TW và Quyết định số 218-QĐ/TW ngày 12/12/2013 của Bộ Chính trị (Khóa XI)*.